

СПОСОБИ ВЧИНЕННЯ КОРИСЛИВИХ НАСИЛЬНИЦЬКИХ ЗЛОЧИНІВ ІНОЗЕМЦЯМИ

Шикоряк М.М., старший слідчий слідчого відділення Личаківського відділу поліції ГУ НП у Львівській області, здобувач кафедри криміналістичних експертиз ННІ №2 НАВС.

Спосіб вчинення злочину є «центральною» елементом криміналістичної характеристики. При вчиненні іноземцями корисливих насильницьких злочинів його зміст становлять етапи приготування, вчинення та приховування слідів злочину. Індивідуальні характеристики особи злочинця детермінують спосіб вчинення злочину. Однак, є загальні закономірності, притаманні вчиненню корисливих насильницьких злочинів іноземцями.

Звісно, таке різноманіття злочинних діянь, які охоплюються поняттям «корисливі насильницькі злочини», обумовлює й досить широке коло способів їх вчинення. Розглянемо детально складові способу вчинення злочинів, а саме зупинимось на способі безпосереднього вчинення.

1. Спосіб вчинення корисливих насильницьких злочинів проти життя та здоров'я (вбивства з корисливих мотивів та вбивства на замовлення) іноземцями полягає у діяннях (дії або бездіяльності) – посягання на життя іншої особи; наслідки у вигляді фізіологічної смерті потерпілого; причинний зв'язок між вказаними діянням та наслідками. Найчастіше умисне вбивство вчиняється шляхом дії, спрямованої на порушення функцій чи анатомічної цілісності життєво важливих органів іншої людини. Мотив і мета злочину підлягають обов'язковому з'ясуванню, оскільки при вчиненні корисливих насильницьких злочинів вони є кваліфікуючими ознаками.

2. Спосіб вчинення корисливих насильницьких злочинів проти власності (грабежі, розбої, вимагання) іноземцями полягає у протиправному заволодінні чужим майном шляхом застосування чи погрози застосування насильства.

3. Спосіб вчинення корисливих насильницьких злочинів проти громадської безпеки (бандитизм) (ст. 257 КК) іноземцями полягає у тому, що бандитизм становить окремий різновид спільної злочинної діяльності, специфічними проявами якої в цьому разі є організація озброєної банди та участь у ній або у вчинюваному нею нападі.

4. Спосіб вчинення інших корисливих насильницьких злочинів іноземцями, зокрема, незаконного заволодіння транспортним засобом, незаконного позбавлення волі або викрадення людини, полягають в умисних діях, спрямованих на заволодіння транспортним засобом та людиною відповідно, насильницьким способом та з корисливих мотивів.

Вище ми розглянули безпосередні способи вчинення корисливих насильницьких злочинів іноземцями, що ґрунтуються на аналізі відповідних статей КК України. Попри їх різноманітність, способом вчинення вказаних злочинів притаманний й ряд спільних ознак, що певною мірою пояснює їх розгляд у межах окремої групи.

1. Корисливий мотив, що знаходить свій вираз у спрямованості злочинного посягання.

2. Насильницький спосіб реалізації у вигляді фізичного чи психічного насилля.

Насильство при вчиненні корисливих насильницьких злочинів іноземцями характеризується тим, що: а) не містить небезпеки для життя і здоров'я потерпілого; б) є небезпечним для життя і здоров'я потерпілого.

Переважаю при вчиненні корисливих насильницьких злочинів іноземцями застосовувалося фізичне насильство. Так, відповідно до результатів вивчення кримінальних проваджень, у 93,3 % злочинці застосовували саме фізичне насильство у різних формах виразу. Психічне насильство виявлено у 6,7% випадків. Це пов'язано з тим, що іноземці, переважно, внаслідок тимчасовості перебування на території України, сформованим злочинним умислом, налаштовані здолати протидію потенційних жертв якомога швидше, діють з метою вилучення предметів корисливого посягання (гроші, золото, техніку). Погрожуючи потерпілим, їм давали зрозуміти безвихідність їх становища, нерідко

демонструючи знаряддя злочину, у тому числі зброю. Погрози (тобто психічне насильство) висловлюються вибірково, в основному жертвам, які на момент посягання нездатні захиститися належним чином, тому мають показово принизливий характер, завищують самооцінку нападників. Застосовуються за умов, коли злочинці впевнені у реалізації злочинного умислу й без застосування фізичного насилля, як правило, внаслідок особистісних ознак потенційного потерпілого.

3. Використання під час вчинення злочину відповідних засобів та знарядь. Це ще одна ознака способу вчинення корисливих насильницьких злочинів, вчинених іноземцями.

Як свідчить вивчення кримінальних проваджень, під час вчинення іноземцями корисливих насильницьких злочинів використовувалися наступні засоби та знаряддя вчинення злочину: вогнепальна зброя у 48,3 %, холодна зброя – 15,8%, вибухові пристрої – 9,2 %, предмети господарсько-побутового призначення (ножі, сокири, молотки, викрутки, стамески, шило, ножиці та ін.) – 20 %, підшукані, виготовлені та спеціально пристосовані предмети (біти, шматки арматури, наручники, електрошокери та ін.) – 22,5%, пневматична, травматична, газова зброя – 17,5 %.

Наступним структурним елементом способу є приховування іноземцями корисливих насильницьких злочинів.

Загалом, дії, направлені на приховування іноземцями вчинених корисливих насильницьких злочинів можна згрупувати наступним чином:

1. Дії, що направлені на приховування факту вчинення злочину. До них можна віднести: знищення матеріальних джерел інформації про злочин; маскування матеріальних джерел інформації; знищення ідеальних (люди) джерел інформації про злочин; інсценування події злочину; переховування від органів досудового розслідування; відмова від дачі показань та надання завідомо неправдивих показань; забезпечення алібі; наведення підозри на сторонню особу та ін.

2. Приховування матеріальних об'єктів: приховування предметів злочинного посягання (викрадені речі, гроші, особисті речі потерпілого

та злочинця); приховування речових доказів (засоби та знаряддя вчинення злочину, особисті речі потерпілого та злочинця);

3. Спотворення ідеальних слідів. До таких дій можна віднести: погрози потерпілому та свідкам; шантаж, залякування потерпілого та його близьких.

Найчастіше відбувається поєднання способів приховання вчинення іноземцями корисливих насильницьких злочинів.

Таким чином, закономірним є висновок, що у даному, та в переважній більшості корисливих насильницьких злочинів, вчинених іноземцями, слід вести мову саме про повноструктурні способи вчинення злочинів.